

Metodika merania efektivity financovania škôl zriadených VÚC

1. ÚVOD

Tento dokument vznikol ako súčasť projektu Efektívne regióny, ktorý sa zameriava na sledovanie efektívnosti financovania škôl zriadených VÚC vzhľadom na výsledky vzdelávacieho procesu. Predložený dokument popisuje metodiku hodnotenia efektívnosti VÚC v oblasti školstvo, konkrétne so zameraním sa na výdavky VÚC a hodnotenie škôl. Hodnotenie efektivity verejného sektora je možné realizovať prostredníctvom hodnotenia efektivity hospodárenia. Efektivita sa najčastejšie definuje ako pomer vstupov a výstupov.

Podľa monitorovacej správy Európskej komisie z roku 2019 (EC, 2019), Slovensko v posledných rokoch zlepšilo vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve, čo je obzvlášť pozitívne v záujme rozšírenia prístupu a zlepšenia kvality. Miera účasti slovenských detí nad 4 roky na vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve (ECEC) bola však 78,2%, čo je najnižšia v EÚ. Ďalším súčasným problémom, ktorému Slovensko čelí, je miera predčasného ukončenia školskej dochádzky, ktorá sa od roku 2010 neustále zvyšuje a na východnom Slovensku sa blíži k 14%. Tieto problémy by mohli byť spojené s nedostatočnými investíciami do vzdelávania a odbornej prípravy, čo sa aj naďalej odráža v stále nízkych platoch učiteľov napriek nedávnomu zvýšeniu. Táto skutočnosť spôsobuje neatraktivitu učiteľského povolania. Podľa prieskumu OECD z roku 2018 si iba 4,5% slovenských učiteľov myslí, že učiteľské povolanie je v spoločnosti hodnotené, a to je opäť najnižšia úroveň v EÚ.

Prečo je efektívna miestna správa dôležitá pre zlepšenie výkonnosti vzdelávania?

Decentralizácia postavila miestne samosprávy, najmä VÚC, do centra poskytovania služieb základného a stredného vzdelávania. Medzi hlavné zodpovednosti krajov patrí celkové zriaďovanie základných a stredných škôl, a tiež zabezpečenie ich verejného financovania. Keďže kraje hrajú pri poskytovaní základných služieb ústrednú úlohu, ich schopnosť efektívne riadiť a financovať vzdelávacie systémy je kľúčovým determinantom výkonnosti vzdelávania v celej krajine. To je dôvod, prečo identifikácia disparít v kľúčových dimenziách poskytovania vzdelávacích služieb, môže poskytnúť východiskový bod na riešenie existujúcich slabých stránok vzdelávania a zvýšenie výkonnosti vzdelávania.

2. Použité metódy merania efektívnosti financovania škôl

Pri meraní efektívnosti VÚC v oblasti vzdelávania sme sa zamerali na finančné vstupy VÚC do školstva a výstupy, ktoré možno opísať ako celkové hodnotenie jednotlivých škôl. Pomer výstupu k vstupu možno vnímať ako účinnosť.

2.1. Benchmarking ako nástroj pre hodnotenie efektívnosti

Benchmarking má pôvod v súkromnom sektore a bežne sa označuje ako neustále a systematické hľadanie a implementácia najlepších postupov, ktoré vedú k vynikajúcemu výkonu. Zvyčajne obsahuje nasledujúce prvky:

- i) identifikácia kľúčových oblastí na zlepšenie;
- ii) stanovenie štandardov podľa zistených „najlepších“ postupov;
- iii) zistenie, ako „najlepšie“ spoločnosti spĺňajú tieto normy;
- iv) prispôsobovanie a uplatňovanie poznatkov získaných z týchto prístupov s cieľom splniť a prekročiť tieto normy.

Benchmarking systematicky porovnáva postupy a štandardy organizácie s najefektívnejšou organizáciou v sektore s cieľom vytvoriť nové a vylepšené postupy a normy, ktoré vedú k lepším výsledkom alebo službám. Benchmarking v najjednoduchšej podobe je o výbere referenčného bodu, od ktorého sa meria všetko ostatné. Preto je možné túto metódu aplikovať aj pre verejné politiky (Niessen et al., 2007).

2.1.1 Benchmarking VÚC v oblasti vzdelávania

Na základe teórie metodiky benchmarkingu a analýzy dostupných údajov dochádza v projekte Efektívne regióny k vytvoreniu súboru referenčných ukazovateľov, ktoré tvoria kľúčové ukazovatele výkonnosti (KPI) vo vzdelávaní, čo možno kategorizovať do dvoch dimenzií:

- Dimenzia A: Financovanie vzdelávania
- Dimenzia B: Celkové hodnotenie škôl

3. Prehľad údajov a zostavenie komplexných KPI

Dáta opisujúce financovanie vzdelávania na úrovni VÚC (Dimenzia A):

Indikátor A₁: Súčet bežných a kapitálových výdavkov VÚC v programe „Vzdelávanie“ prevzatých zo Záverečných účtov VÚC 2014-2019.

Indikátor A₂: Súčet počtu žiakov na školách zriadených VÚC.

Komplexný KPI pre dimenziu A:

KPI „financovanie na žiaka na úrovni VÚC“ sa vypočíta ako:

$$A_i = \frac{A_1}{A_2}$$

Pre určenie komplexného KPI dimenzie A sa vypočíta tzv. financovanie na žiaka ako podiel súčtu bežných a kapitálových výdavkov VÚC v programe „Vzdelávanie“ v sledovaných rokoch a súčtu počtu žiakov evidovaných na školách zriadených VÚC v sledovaných krajoch.

Dáta opisujúce celkové hodnotenie škôl na úrovni VÚC (Dimenzia B):

Indikátor B₁: Index hodnotenia jednotlivých škôl v rokoch 2014-2019 podľa inštitútu INEKO.

Ideálny ukazovateľ výkonnosti vzdelávania by mal dávať do súvisu výsledky vzdelávacieho procesu (výsledky žiakov a študentov), schopnosť prenášať zručnosti odrážajúce potreby trhu práce a schopnosť pripraviť žiakov a študentov na ďalšie (vyššie a celoživotné) vzdelávanie. Pre potreby nášho projektu sme sa rozhodli prevziať dáta z projektu inštitútu INEKO - „Prehľad základných a stredných škôl“. Ich hodnotenie škôl poskytuje širokej verejnosti informácie o dosahovaných výsledkoch všetkých slovenských základných a stredných škôl.

Výsledky škôl inštitútu INEKO zohľadňujú 41 rôznych ukazovateľov, vrátane školských výsledkov žiakov 5. a 9. ročníka, maturít, nezamestnanosť absolventov, regionálne uplatnenie, podiel absolventov prijatých na VŠ, úspešnosť prijímania na VŠ, výsledky z inšpekcií, mimoriadne výsledky žiakov, zdroje na žiaka, vlastné zdroje školy (prevzaté z: <https://skoly.ineko.sk/metodika/>).

Výsledná efektívnosť sa vypočíta ako produktivita, ktorú môžeme chápať ako podiel výstupov (Dimenzia B) a vstupov (Dimenzia A). Na výpočet efektivity bude preto použitý nasledovný vzorec:

$$Efektivita = \frac{\sum_i B_i}{\sum_i A_i}$$

Pre lepšie znázornenie sme sa rozhodli upraviť škálu zobrazenia výslednej efektivity v hodnotách od 1 do 5. Hodnotenie 1 predstavuje najlepšie skóre, podobne ako v škole. Konverzia na vybranú škálu sa vypočíta nasledovne: $skore = [index \times (-2)] + 7$

4. Literatúra

EC [European Commission, Európska komisia]. 2019. *European Commission's Education and Training Monitor 2019*. European Commission.

NIESSEN, J., HUDDLESTON, T., VERBRUGGEN, N. KATE, M. A. 2007. *Setting Up a System of Benchmarking to Measure the Success of Integration Policies in Europe*. European Parliament - Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs.